

Ks. ROMAN BUCHTA

Od mistagogii do chrześcijańskiej duchowości

Pod takim tytułem odbyło się 20 V 2004 r. w Katowicach sympozjum naukowe zorganizowane wspólnie przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego oraz Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego.

Uroczystego otwarcia obrad dokonał ks. prof. dr hab. Wincenty Myszor, Dziekan Wydziału Teologicznego w Katowicach. Witając zebranych, wskazał na antyczne korzenie mistagogii, które to pojęcie, rozumiane jako wprowadzenie w misterium, zostało przejęte przez rodzące się chrześcijaństwo. Współcześnie pojawia się ono także w ruchach pozbawionych charakteru religijnego, co stanowić może wyraz tęsknoty człowieka za pogłębionym przeżywaniem rzeczywistości. Wprowadzając w tematykę obrad, ks. dr hab. Andrzej Żądło (UŚ) podkreślił konieczność powtórnego odkrycia mistagogii, która w Kościele pierwotnym ukazywana była wierzącym jako najkrótsza droga do prawdy, a co za tym idzie – do wypracowania chrześcijańskiej duchowości.

Pierwszym prelegentem w sesji przedpołudniowej, której przewodniczył ks. prof. UŚ dr hab. Jan Górski, był dziekan Wydziału Teologicznego w Opolu ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko. Wygłosił on referat pt. „Rola i miejsce mistagogii w Kościele pierwotnym”. W swoim przedłożeniu zwrócił uwagę na możliwość postrzegania zagadnień dotyczących inicjacji chrześcijańskiej w świetle bogatych doświadczeń Kościoła pierwszych wieków. Analiza tekstów mistagogicznych oraz homilii chrzcielnych wskazuje, jak wielką troskę przywiązywali ojcowie Kościoła (Cyryl Jerozolimski, Ambroży z Mediolanu, Jan Chryzostom) do ścisłego związku głoszonych nauk z życiem katechumenów, które powinno stać się jakby kontynuacją sprawowanej liturgii. W odniesieniu do przedstawionych treści zwrócił uwagę na potrzebę silniejszego akcentowania naturalnej jedności wszystkich sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego.

Drugi referat pt. „Mistagogia w służbie duchowości liturgicznej po Soborze Watykańskim II” wygłosił ks. prof. dr hab. Stanisław Czerwik (Kielce). Nawiązując do tematyki spotkania, jakie miało miejsce 28 IV 2004 r. w siedzibie Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, prelegent podkreślił potrzebę refleksji nad recepcją Vaticanum II poprzez coraz bardziej pogłębioną mistagogię i kształtowanie we wspólnotach chrześcijańskich autentycznej duchowości liturgicznej. Duchowość liturgiczna polega na takim dążeniu do doskonałości życia wewnętrznego, w którym chrześcijanin kieruje się w swym postępowaniu metodami sugerowanymi przez liturgię nie tylko podczas jej sprawowania, ale i w codziennym życiu. We właściwie pojmowanej duchowości liturgicznej nie chodzi bynajmniej o poświęcanie czynnościom liturgicznym znacznej części czasu codziennego życia, ale o przeniknięcie całego czasu duchem czerpanym z liturgii, która staje się czynnikiem porządkującym i inspirującym.

W kolejnym przedłożeniu pt. „Miejsce na mistagogię w roku liturgicznym” ks. abp dr Damian Zimoń (Katowice) wykazał, że rok liturgiczny jest szkołą wiary,

gdyż przedstawia prawdy wiary jedną po drugiej – czyni to jednak nie w sposób systematyczny, ale organiczny, skoncentrowany wokół osoby Jezusa Chrystusa. W takim procesie wychowawczym liturgia stosuje prawo falowania i asymilacji. Prawo falowania wyraża się w tym, że są okresy przygotowawcze, święta, okresy poświęcane i dni ferialne. Stosując prawo asymilacji, liturgia roku kościelnego podaje prawdy objawione w sposób organiczny i urozmaicony – w sposób organiczny tzn. nie wszystkie naraz, bo spowodowałoby to przesyt, i nie w sposób systematyczny, tzn. w formie traktatów teologii systematycznej, bo nastąpiłby nierównomierny rozwój życia Bożego w duszach. Rok liturgiczny przychodzi zatem człowiekowi z pomocą nowego początku: „Zaczynaj zawsze od nowa” (adwent, wielki post), „Jeżeli nie udało się dzisiaj, uda się może jutro” (Pius Parsch).

W trakcie sesji przedpołudniowej wysłuchano jeszcze referatu ks. bpa dra Stefana Cichego (Katowice) pt. „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych inspirującym źródłem dla mistagogii”. Prelegent zaznaczył na wstępie, że pomimo ważnej roli, jaką „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych” powinny odgrywać na drodze przechodzenia od mistagogii do chrześcijańskiej duchowości, dla większości kapłanów i wiernych pozostają jeszcze ciągle księgą nieznaną. W nawiązaniu do instrukcji Episkopatu Polski wskazał, że księga ta powinna mieć zastosowanie w każdej formie katechizacji. Należy wracać zatem do katechez mistagogicznych i przypominać wiernym znaczenie przyjętych sakramentów. „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych” mogą być uważane za podstawowy podręcznik wskazujący drogę do życia we wspólnocie z Bogiem. Wierni poznają bowiem prawdę o Bogu nie tylko z katechezy, lecz również dzięki bogactwu tekstów liturgicznych.

Podczas sesji popołudniowej, której przewodniczył ks. bp dr Stefan Cichy, jako pierwszy wygłosił referat ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek (UKSW) pt. „Mistagogia w katechezie”. Wskazał w nim na wzajemne relacje katechezy i liturgii, gdyż katecheza objaśnia liturgię, zaś liturgia chroni katechezę przed czysto intelektualnym podejściem do wiary. Mistagogia w katechezie związana jest z katechezą wtajemniczenia, stanowiąc jej naturalną konsekwencję i wypełnienie w życiu wiary. Katecheza mistagogiczna powinna być rozumiana jako wprowadzenie do różnych form życia liturgicznego: celebratywnego, misteryjnego i egzystencjalnego. Przypomniął, że skuteczność katechezy mistagogicznej uwarunkowana jest koniecznością nauczania katechetów egzystencjalnej interpretacji tekstów zbawczego orędzia. W praktyce katechetycznej obserwuje się bowiem ograniczenie do informacji i analizy zbawczych prawd, podczas gdy właściwie rozumiana mistagogia domaga się ich pogłębionej interpretacji oraz ukazania sensu i znaczenia w życiu chrześcijanina.

Kolejnym prelegentem był ks. dr Rudolf Pierskała (UO), który wygłosił wykład pt. „Mistagogia w przepowiadaniu słowa Bożego”. Wykazał w nim, że odkrywanie i praktykowanie sztuki mistagogicznej na płaszczyźnie przepowiadania słowa Bożego należy do istotnych zadań pasterzy Kościoła. W szczególny sposób jest ono włączone w celebrację eucharystyczną, którą bezpośrednio przygotowuje i skąd czerpie siłę i moc. Ma ono także swoje miejsce w obrzędach wszystkich sakramentów i nie należy go zaniedbywać w ceremoniach upodobnionych do liturgii sakramentalnej. Problem ujęty w tytule referatu został przedstawiony według następujących zagadnień tematycznych: Chrystus pierwszym mistagogiem; zasadnicze funkcje homilii liturgicznej; sztuka mistagogicznego przepowiadania; kaznodzieja jako mistagog.

Jako trzeci z prelegentów w sesji popołudniowej wystąpił ks. dr hab. Andrzej Żądło z referatem pt. „Mistagogia w liturgii”. Przybliżył następujące zagadnienia: liturgia jako miejsce (w prawdziwym tego słowa znaczeniu) naturalne dla mistagogii; mistagogiczny wymiar chrztu, Eucharystii i liturgii godzin. W dalszej części referatu mówca skoncentrował swoją uwagę na przedstawieniu mistagogicznego wymiaru obszaru sakralnego w liturgii, ze szczególnym uwzględnieniem miejsca przewodniczenia dla kapłanów, ambony i ołtarza. Wskazał również na palącą potrzebę duszpasterstwa liturgicznego o charakterze mistagogicznym.

Ks. dr Jerzy Paliński (UŚ) w wystąpieniu pt. „Mistagogia w celebracjach liturgicznych z udziałem dzieci” podkreślił, że liturgia ze swej natury wymaga inicjacji i zrozumienia zawartego w niej wezwania Bożego. Dotyczy to zwłaszcza liturgii sprawowanej przy udziale dzieci. Poprzez liturgię dokonuje się formacja duchowa wiernych, co wymaga jednak takiego jej sprawowania, by stała się ona mistagogią. Liturgia z udziałem dzieci powinna być zatem pozbawiona formalizmu. Dzieci nie oczekują, że będzie sprawowana według schematu, w którym powtarzają się stale te same formuły, prowadząc uczestników do skostnienia i rutyny. Przypomniawszy też, że zgodnie z zaleceniami *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci*, powinny one w jak największym stopniu uczestniczyć w przygotowaniu liturgii, co może rozwijać w nich poczucie czynnego i świadomego uczestnictwa w sprawowanych obrzędach.

Jako ostatni z prelegentów zabrał głos ks. dr Erwin Mateja (UO), który w referacie pt. „Mistagogia w procesie wspomagania rodziców podczas przygotowania ich dzieci do sakramentów” wskazał na konieczność stałego poszukiwania nowych inicjatyw pastoralnych, mogących lepiej uświadomić rodzicom, na czym polega rola chrześcijańskich wychowawców – mistagogów.

Całość obrad podsumował ks. prof. dr hab. Helmut Sobeczko, który podziękował organizatorom i prelegentom za przygotowanie sympozjum i wielopłaszczyznowe ukazanie mistagogii oraz wyjaśnienie, na czym polega metoda mistagogiczna. Podkreślił raz jeszcze, że tak teologia, jak i duszpasterstwo powinny być ukształtowane mistagogicznie, aby Misterium Paschalne Chrystusa mogło pełniej ujawniać się w naszym życiu.